

Når to virkeligheter møtes

Et vitenskapelig essay om vold mot kvinner.

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)
Politihøgskolen
2019

Kandidatnr: 837
Antall ord: 6484

Innholdsfortegnelse

Når to virkeligheter møtes	1
Mitt møte med Nora:	3
Tanker i ettertid:.....	5
Tema for oppgaven:	6
Begrepsavklaring:	7
Møtet mellom politi og voldsutsatt:.....	8
Hvorfor går hun ikke?	10
Å sette kunnskapen i system:	13
Prosessen med å skrive oppgaven:	15
Avslutning:	17
Kilder:	19
Selvvalgt pensum:	20

Mitt møte med Nora:

Personene omtalt i denne oppgaven er gitt fiktive navn og har blitt anonymisert.

Jeg jobber dagvakt sammen med veilederen min og en mannlig kollega. Det er to måneder ut i praksisåret mitt, og jeg føler meg nokså fersk i det operative politiarbeidet. Det har vært en rolig dag og vi sitter inne på stasjonen og spiser lunsj. Midt i en samtale blir vi avbrutt av at operasjonssentralen kaller oss opp på sambandet. Vi blir bedt om å kjøre utrykning til en adresse i nærheten av politistasjonen. Det er naboen til kvinnen som bor på adressen som har ringt inn. Naboen er bekymret fordi hun har sett at kvinnen har besøk av ekskjæresten. Hun vet at kvinnen har voldsalarm og at han er ilagt besøksforbud på grunn av gjentagende vold mot henne. Operasjonssentralen forteller oss at kvinnen naboen snakker om heter Nora, og bekrefter at hun har voldsalarm overfor en ekskjæreste.

Vi løper ned til garasjen, kjører ut porten og setter på blålysene. På vei til stedet konsentrerer veilederen min seg om kjøringen, mens jeg etter beste evne veksler mellom å gi kjøreveiledning og sjekke historikken på ekskjæresten i politisystemene. Jeg finner en lang liste over forhold, som inkluderer volds-, narkotika- og trusselsaker. Dette gjør at hjertet mitt begynner å slå hardere og jeg må ta meg sammen for ikke å fremstå nervøs og stresset. Dette er mitt første møte med mistanker om vold i nære relasjoner. Jeg forsøker å forestille meg det verste jeg kan møte på, for ikke å bli sjokkert. Jeg forbereder meg mentalt på at vi nå kan risikere å møte en mørbanket kvinne. Jeg visualiserer blant annet blåmerker, blod på gulvet og gjerningsmann med balltre i hånden, selv om vi ikke har fått beskjed om pågående vold.

Etter få minutter, er vi på adressen. Veilederen min spør om jeg vil gå foran og banke på døren. Jeg sier ikke nei til en utfordring, og banker på. En ung kvinne åpner døren. Hun møter oss med et smil og sier hei. Jeg ser ingen skader eller merker på henne. Inne i stuen ser jeg en tynn ung mann som sitter med ryggen til. Han sitter stille på enden av sofaen, og snur seg ikke for å hilse på oss. Veileder spør kvinnen om han og kollegaen vår kan gå inn i leiligheten og prate med ekskjæresten. Samtidig ber jeg kvinnen bli med meg utenfor leiligheten. Boligen er ryddig og har flere rom, men for at ekskjæresten ikke skal kunne høre oss må vi stå utenfor. Inngangspartiet til leiligheten er heldigvis skjermet, så ingen ser oss mens vi står og snakker.

Når vi er kommet ut og har lukket døren hilser vi, og kvinnen forteller at hun heter Nora. Hun spør om hvem som har ringt politiet. Jeg forteller at det er en nabo. Hun himler med øynene og sier at hun skjønnte det var naboen, ettersom de har ringt på grunn av bråk fra henne og ekskjæresten ved tidligere anledninger. Hun fortsetter med å fortelle at det ikke er noe bråk denne gangen. Ekskjæresten er hos henne fordi hun selv har invitert ham. Min første tanke er at det virker naivt og lite gjennomtenkt å invitere en voldsmann inn i leiligheten, og jeg spør hvorfor hun inviterte han. Hun svarer at hun ønsker å reparere forholdet og at de er på god vei til å bli sammen igjen. Nora forteller at han oppfører seg veldig fint nå, og sier at de har det hyggelig sammen.

Jeg forsøker å vise forståelse ved å nikke og si at jeg forstår. Samtidig stiller jeg kritiske spørsmål for å få henne til å tenke over valget hun har tatt ved å invitere han inn i leiligheten. Jeg sier at jeg har forstått det slik at hun har voldsalarm og at han er ilagt besøksforbud, og spør hvordan hun kan føle seg trygg med tanke på tidligere hendelser. Nora forteller at hun har kjent han i mange år og merker at ting er annerledes nå. Hun sier hun har hatt planer om å levere inn voldsalarmen, men har glemt å gjøre det. Jeg fortsetter å stille spørsmål for å få klarlegge om Nora virkelig føler seg trygg og om besøket er frivillig fra hennes side. Etterhvert merker jeg at hun forsøker å svare så kort som mulig og jeg får inntrykk av at hun begynner å bli lei av spørsmålene mine. Hun presiserer gang på gang at dette er et frivillig møte. Etter hvert sier hun at hun ønsker at vi går. Dette ønsker hun fordi det vekker vonde minner når politiet kommer på døren, det er ubehagelig for både henne og ekskjæresten å påminnes den tiden de har bak seg. Nå vil de se fremover.

Etterhvert vet jeg ikke hva mer jeg skal spørre om, og hun vil ikke holde samtalen i gang. Det blir tydelig for meg at Nora faktisk ønsker å ha ekskjæresten der. Jeg ber henne vente utenfor leiligheten mens jeg går inn og snakker med veilederen min. Han forteller at de heller ikke får noe ut av ekskjæresten som kan tilsi at det har foregått noe vold før vi ankom. Vi står der og ser oppgitte på hverandre. Hva mer kan vi gjøre?

Oppdraget ender med at vi drar fra stedet og lar Nora og ekskjæresten bli værende på adressen. Veilederen min sier til Nora at hun må ta kontakt med etterforskeren som har gitt henne voldsalarmen og levere den inn, med mindre hun ønsker at vi skal komme på adressen hennes annenhver dag. Hun sier hun forstår det og at hun skal levere den inn i morgen. Når vi drar fra adressen sier kollegaen vår at han har vært på adressen til Nora før, da fordi

ekskjæresten hadde slått henne. Han sier at Nora stadig bytter mening om hun vil være sammen med ekskjæresten eller ikke, og at det bare er å gi opp å prøve å hjelpe henne.

Noen måneder senere hospiterer jeg på etterforskningsseksjonen. Jeg blir tildelt en anmeldelse fra etterforskningsleder. Det er en anmeldelse fra Nora. Hun har anmeldt ekskjæresten for vold. I illustrasjonsmappen ligger flere bilder av Noras kropp full av blåmerker, kvelemerker, en stor blåveis og tårer i øynene.

Tanker i ettertid:

På vei fra oppdraget kjente jeg meg misfornøyd med løsningen vi endte opp med. For meg opplevdes det egentlig ikke som en løsning, men heller som at vi ga opp og dro. Ønsket mitt var at Nora skulle be oss ta ekskjæresten vekk fra adressen. Jeg var likevel klar over at det kunne være et urealistisk mål. På bakgrunn av politistudiene visste jeg at det er typisk for voldelige parforhold at kvinnene sliter med å gå fra voldsutøveren.

Både gjennom oppveksten og under studiene har jeg tenkt at det å skape relasjoner med ulike typer mennesker er en av mine sterke sider. Likevel fikk jeg ikke en følelse av at Nora og jeg fikk noen god relasjon. Når anmeldelsen hennes kom inn senere, ble dette en bekreftelse på at jeg ikke hadde gjort en god nok jobb da jeg snakket med henne. Det følte som et nederlag og har fått meg til å tenke over hva jeg kunne gjort annerledes. Hvorfor ville ikke Nora snakke med meg? Var det noe jeg sa feil eller noe jeg ikke skulle sagt? Kunne jeg gjort ting på en annen måte og dermed få henne til å åpne seg for meg? Når jeg tenker på dette, kjenner jeg meg preget av ambivalens. Samtidig som jeg ikke syns jeg håndterte situasjonen på best mulig måte, er det vanskelig å se for meg hvordan jeg med den erfaring og kunnskap jeg hadde på det aktuelle tidspunktet kunne gjort ting veldig annerledes. Denne følelsen har gjort meg interessert i å reflektere mer rundt dette oppdraget.

Selv har jeg nulltoleranse for vold, og jeg anser det som en allmenngyldig regel at man ikke skal finne seg i å bli slått og mishandlet. Hva ved Nora gjorde at hun likevel ønsket å være sammen med en mann som gang på gang utsatte henne for nettopp dette? Jeg tror neppe hun aksepterte å bli mishandlet av kjæresten sin, noe politianmeldelsen som kom i etterkant av

volden tydet på. Likevel var det noe ved henne som gjorde at hun ga han flere sjanser, til tross for at han oppførte seg uakseptabelt hver gang hun ble sammen med han igjen.

Tema for oppgaven:

Refleksjonene jeg har gjort meg etter oppdraget, har vekket en interesse for å finne ut hva slags kompetanse jeg trenger for å hjelpe andre kvinner i samme situasjon som Nora. I Justis- og beredskapsdepartementets handlingsplan for vold i nære relasjoner presiseres det at politiets innsats er avgjørende for å lykkes i å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (Handlingsplan for vold i nære relasjoner, 2014, s. 22). I det operative politiarbeidet blir man tilkalt ved både akutte tilfeller og ved mistanker om vold i nære relasjoner. At politiet har kunnskap om hvordan man skal trygge, behandle og snakke med voldsutsatte kvinner, kan være avgjørende for om de tar i mot hjelp på stedet og i senere tid.

Jeg har valgt en psykologisk tilnærming til temaet i oppgaven. Dette skyldes at det gir meg mulighet til å se nærmere på hvordan et voldelig parforhold påvirker kvinnens tankegang knyttet til å ta i mot hjelp, spesielt fra politiet.

Utgangspunktet for temaet er mine egne erfaringer fra praksis, som jeg vil bruke for å forstå den teorien jeg presenterer. Jeg vil bruke psykologisk teori og trekke frem noen sentrale elementer knyttet til atferdsendring hos voldsutsatte kvinner. Videre bruker jeg voldshjulet som et hjelpemiddel for å forstå de reaksjonsmønstrene som oppstår i et forhold hvor det utøves vold mot kvinner. Målet er at jeg med økt kompetanse skal kunne møte voldsutsatte kvinner på en bedre måte, hvilket øker sjansen for at de opplever at jeg forstår deres ambivalens og hvilken risiko det innebærer for dem å forlate voldsutøveren. Utvidet kompetanse og forståelse på dette området vil samtidig øke sjansene for at jeg klarer å overbevise dem om at de har et valg, og at politiet vil være der og beskytte dem når de er klare til å ta det valget.

Begrepsavklaring:

Jeg har valgt Per Isdals definisjon av vold i nære relasjoner. Han definerer vold som «alle typer handlinger som påvirker andre gjennom at de er smertepåførende, skremmende eller krenkende». Dette kan forekomme gjennom fysisk, seksuell, materiell, psykisk og latent vold (Isdal, 2018, s. 41). I oppgaven vil jeg legge vekt på den psykiske volden og virkninger av den fysiske volden, ettersom dette etter min oppfatning var mest relevant i saken til Nora. Lynum trekker blant annet frem psykisk mishandling, degraderende og ydmykende atferd, trusler om vold, seksuell trakassering, voldtekt og selvskading som noen former for psykisk vold (Lynum, 2014, s. 97). Fysisk vold innebærer å forsettlig påføre noen fysisk skade (Breakwell, 1989, s. 16). Skadene kan påføres på utallige måter, ved alt fra spark og slag (med og uten gjenstander), til voldtekt. Isdal defineres vold i nære relasjoner som «relasjonsvold», og partnervold er en av formene for dette (Isdal, 2018, s. 191). Relasjonen til Nora og ekskjæresten var et parforhold slik jeg så det og hadde vart i flere år, på tross av at de hadde slått opp og blitt sammen flere ganger.

Nora var en kvinne utsatt for vold av en mannlig partner. For å bruke teori som direkte knytter seg mot denne problemstillingen har jeg valgt å begrense oppgaven til vold mot kvinner utført av menn. Vold mot kvinner med menn som voldsutøver er den vanligst registrerte formen for vold i parforhold. Krisesentersekretariatet har publisert tall fra 2017 som viser at 9 av 10 voldsutsatte som tok kontakt med krisesenter det året, var kvinner med mannlig voldsutøver som var nåværende eller tidligere ektefelle/samboer (Krisesentersekretariatet, 2018).

Jeg har bevisst valgt å bruke begrepet «voldsutsatt» fremfor «voldsoffer». Eggebø (2007) gjorde i forbindelse med sin doktorgrad en kvalitativ intervjuundersøkelse av sekretariatet ved et krisesenter. De ansatte fortalte at de var kritiske til å kalle kvinner for «ofre» for vold. Grunnen var at det begrepet ikke er egnet til å skildre den komplekse situasjonen voldsutsatte kvinner er i. Offerbegrepet kan lage et bilde hvor den voldsutsatte fremstår som passiv, når de i realiteten er i en situasjon hvor de ved aktiv handling kan komme seg ut av det voldelige forholdet (Eggebø, 2007, s. 38). Jeg har derfor bevisst valgt begrepet «voldsutsatt».

Møtet mellom politi og voldsutsatt:

En overordnet oppgave for politipatruljen er å skape kontroll over stedet og identifisere involverte når de ankommer adressen etter melding om mulig vold. Å sikre disse personene er neste steg etter identifisering av de involverte (Aas, 2014, s.103). I oppdrag der en voldsutøver befinner seg på fornærmede sin adresse på tross av at det foreligger et besøksforbud, er det viktig å kartlegge om det er frivillig fra fornærmede sin side. Selv om det foreligger et besøksforbud, kan det likevel hende at kvinnene tar kontakt med voldsutøveren og inviterer han inn. Voldsutsatte kan ha et ambivalent forhold til bruk av strafferetten, som ofte innebærer at de oppsøker eller tar kontakt med voldsutøveren på tross av beskyttelsestiltak som besøksforbud og voldsalarm (Grøvdal, 2012, s.165). Likevel kan det også hende at kvinnene har blitt truet av voldsutøveren til å si at møtet er frivillig. Når målet er å gi kvinnen beskyttelse og trygghet, er det en svært viktig oppgave for politiet å innhente tilstrekkelig informasjon til at dette kan kartlegges.

Som nevnt overfor, syntes jeg det var vanskelig å skape en relasjon til Nora. I Aas (2014) sin studie om familievold, forteller flere politibetjenter om opplevelse av avstand mellom dem og den voldsutsatte. De fortalte at det ofte blir avstand mellom politi og voldsutsatte når politiet er opptatt av spesielle episoder, tid, sted og detaljer fra voldsutøvelsen. Dette skyldes at slike detaljer ikke er noe de voldsutsatte anser som viktig (Aas, 2014, s. 60). Grøvdal (2012) intervjuet flere voldsutsatte kvinner om deres erfaring med strafferettsapparatet. Kvinnene fortalte om flere negative opplevelser med politiet. Grunnen til at situasjonen opplevdes som noe negativt, var at politibetjentene de møtte hadde manglende interesse for deres situasjon (Grøvdal, 2012, s. 187). I Aas (2014) forteller voldsutsatte som intervjues om et politi som er mer opptatt av tidsangitte handlinger som lett kan knyttes til straffeloven, enn hvordan den voldsutsatte opplever situasjonen. Kvinnene kan oppleve det å bli spurt etter håndfaste fakta som absurd, fordi det er en så liten del av deres historie. Dette ga kvinnene en opplevelse av at politiet ikke forstod deres situasjon (Aas, 2014, s. 60). En av intervjuobjektene forteller:

«...Jeg tror rett og slett det er mangel på kunnskap... Når du ikke har opplevd vold på nært hold annet enn i en jobbsituasjon – så kommer merkelige damer inn og begynner å fortelle sånne spredte ting.» (As, 2014, s. 61).

Beskrivelsene overfor kjente jeg meg godt igjen i. For meg var fokuset på å etterspørre det jeg anså som viktig – konkrete fakta. Jeg tenkte at jeg ved å spørre om slike ting også viste henne interesse for hennes situasjon. Likevel opplevdes det på responsen fra Nora som at det jeg etterspurte ikke var viktig, enten fordi at hun avfeide det jeg sa, eller fordi hun svarte kort på alle spørsmålene.

At det er stor avstand mellom en kvinne som har levd i et langvarig mishandlingsforhold og en politibetjent som fokuserer på enkelthendelser og tidspunkter, er åpenbart (Aas, 2014, s. 61). Samtidig er det vanskelig å forstå hva vi i stedet burde fokusere på. Når vi er i situasjonen, kan det ofte oppleves som mest hensiktsmessig å fokusere på de tingene som eventuelt kan gi grunnlag for å iverksette tiltak på stedet. Måten jeg snakket med Nora på viser også min mangel på kunnskap. Da hun sluttet å svare visste jeg ikke om noen annen måte å angripe teamet på, enn å stille lukkede spørsmål knyttet til vold, tid, samtykke og andre forhold. Jo mindre Nora ga meg tilbake i dialogen, desto mer fastlåst ble jeg og desto mer fokuserte jeg på feil ting. Jeg strevde etter hvert med å holde samtalen i gang, noe som gjorde avstanden mellom oss enda større.

Noras opptreden fikk betydning for hvordan jeg håndterte oppdraget. Lundberg (2001) poengterer at det er en avgjørende faktor for politibetjenters håndtering av voldsutsatte hvordan de opptrer i møte med politiet (Lundberg, 2001, s. 55). Det er vanskelig å vurdere et parforhold preget av dominans, undertrykking og jevne overgrep, når man kun kommer på sporadiske, kortvarige besøk (Aas, 2009, s. 211). Nora fremstod for meg som selvsikker og bestemt da hun snakket med meg. Hun var sikker i sin sak og hun hadde kontroll på sin situasjon. Hun brukte flere kommunikasjonsteknikker som å svare kort, se bort og avfeie meg. Jeg kjente at jeg kom til kort og at jeg ikke hadde kontroll på samtalen.

Følelsen av mangel på kontroll kan være vanskelig å håndtere i politirollen. Dette blir tydelig når vi forvalter makt i den jobben vi gjør. Politiet er i en posisjon der vi gjennom legitim makt oppnår autoritet (Aas, 2009, s. 129). Når denne makten ikke er gjeldende, kan det være vanskelig å vite hvordan vi skal håndtere situasjonen vi står i. Hvordan makten forvaltes er ulik fra oppdrag til oppdrag. Maktbruk på et oppdrag med fyllebråk er ofte annerledes enn i saker som gjelder familievold. Vold i nære relasjoner er intimt, sårbart og komplekst. Mitt ønske var å beskytte Nora ved bruk av den makten jeg hadde, men muligheten var avhengig av at Nora tok i mot hjelpen min. I Aas sin studie om politiinngrep i familiekonflikter,

beskriver en politibetjent dette som «et minefelt der man som politi kan gjøre store skader ved å trække feil» (Aas, 2009, s. 144). Denne frykten for å trække feil, gjorde at jeg havnet i den avmaktsposisjonen, som i utgangspunktet tilhørte Nora. Vi byttet maktposisjoner da hun ikke ville ta imot hjelpen min. Når hun avviste meg, kom jeg i en situasjon hvor jeg mistet kontroll og følte avmakt.

Hvorfor går hun ikke?

«Vold i nære relasjoner blir så utfordrende for utenforstående å intervensere i når nærheten ikke bare preges av mishandling, avmakt og frykt for den voldsutsatte, men også følelser av lojalitet, forpliktelser, kjærlighet og håp. Disse sterke følelsene bidrar i stor grad til motstanden som voldsutsatte utviser mot å spille på lag med politiet i straffeprosessen mot gjerningspersonen» - (Andersen & Aas, 2019, s. 23).

Å bryte ut av et voldelig forhold krever mye av de enkelte kvinnene. Hun blir ikke fordi hun er en spesiell type kvinne, eller fordi hun ønsker å bli mishandlet. Hun har blitt utsatt for noen ekstreme erfaringer som skaper bestemte bindinger og hindringer (Askeland, Strand & Sætre, 2002, s. 72). Disse bindingene og hindringene har sitt utspring i flere faktorer, som påvirker kvinnen psykisk. Noen av disse nevnes i sitatet ovenfor. Slike faktorer påvirker kvinnens selvbilde og selvfølelse, og er med på å forme maktforholdet mellom henne og mannen.

Frykt er en faktor som er enklere å forstå for utenforstående. Kirkwood (1993) gjennomførte en undersøkelse om psykisk vold mot kvinner. Der beskrev flere av kvinnene som ble intervjuet en konstant atmosfære av fare og frykt for partneren (Lynum, 2014, s. 98). Å anmelde voldsutøveren vil ofte medføre redsel for konsekvensene – hva er han i stand til å gjøre nå som jeg har handlet i strid med hans ønsker? (Holmberg, Smirthwaite & Nilsson, 2005, s.109). Anmeldelse kan skape uforutsigbarhet fordi kvinnene ikke ved hvordan voldsutøveren vil reagere. Å gå i mot voldsutøveren kan derfor virke svært skremmende. Flere av kvinnene Aas intervjuet, fortalte at det var først var da anmeldelsen var gjennomført, eller at de brøt med voldsutøveren, at trusler og forfølgelse begynte. Frykt for hva voldsutøveren var i stand til hvis de trosset dem, spilte en viktig rolle for hvordan kvinnene handlet i ulike situasjoner (Aas, 2014, s. 75). Nora opptrådte kontrollert og trygg, som kan ha vært en forsvarsmekanisme i frykt for hva ekskjæresten var i stand til hvis hun ga uttrykk for

noe annet. Etterhvert som jeg fikk et større innblikk i forholdet mellom Nora og ekskjæresten da jeg jobbet med anmeldelsen som kom senere, opplevde jeg også hvordan ekskjæresten hadde en truende atferd mot meg. Allerede da jeg skulle innkalle han i avhør på telefon var han aggressiv og kom med truende utsagn mot meg fordi jeg ringte. I avhør fikk jeg beskjed av veileder om å ta med sambandet inn i tilfelle han ville gjøre meg ukomfortabel. For Nora vil antakelig hans historikk med vold, herunder knivstikking og bruk av våpen, ha skapt en følelse av reell fare for hennes liv og helse. At det for henne føltes som hun hadde mer kontroll og var tryggere dersom hun dekket over hans handlinger, er lett å forstå. Hennes oppførsel i møtet med meg, kan antagelig forklares med at hun gjorde det som hun syntes føltes tryggest ut for henne.

Mange kvinner opplever en følelse av skyld og ansvar for at volden skjer. Dette skyldes i mange tilfeller at mannen forklarer volden som en reaksjon på kvinnens handlinger. Volden kan for eksempel begrunnes med at kvinnen flørter med andre, drikker alkohol, ikke rydder mv. Noen kvinner tar slike beskyldninger innover seg og leter etter mulige endringer de kan gjøre, for at mannen skal slutte med volden (Askeland et. al, 2002, s. 75). Hans virkelighet, og hans begrunnelse for volden, blir det logiske for kvinnen når hun på denne måten adopterer hans virkelighetssyn. Ved å ta på seg skylden for volden, føler kvinnene ansvar for handlingene til voldsutøveren (Lundgren, 2012, s. 37).

Atferdsendring som mekanisme for å kontrollere volden, gjør at kvinnene føler kontroll over situasjonen og innbiller seg at de kan styre den. Dette kan forstås som en måte å mestre opplevelsen av avmakt (Askeland et. al, 2002, s. 75). Da Nora sa at hun ønsket å reparere forholdet, lå det en beskjed bak utsagnet. Nora brukte begrepet «reparere», og det hørtes for meg ut som at hun så på seg selv som en aktiv part i voldshandlingene og dermed også som en del av problemet og som en del av en potensiell løsning på problemene. Dette tenkte jeg ikke over der og da. Gjennom avhør av Nora, da jeg senere var med på å etterforske saken, fortalte hun flere ting som underbygget et slikt tankemønster. På spørsmål knyttet til konkrete voldshendelser, forklarte Nora flere ganger at ekskjæresten hadde begynt å slå fordi hun hadde gjort noe han ikke likte. Hvordan hun skapte en forestilling om at hennes oppførsel er årsak til volden, kan ha utviklet følelse av skyld i volden (Askeland et. al, 2002, s. 75).

Det er vanlig å tenke at kvinner som lever i forhold preget av vold, har opplevd liknende i oppveksten. Pedersen (2013) viser til hvordan oppveksten preger voldsutsatte kvinners

tilknytning i nære relasjoner. Dersom foreldrene ikke er i stand til å gi barnet sitt trygghet i oppveksten, kan det i følge Pedersen ha avgjørende betydning for barnets utvikling fysisk, psykisk og sosialt (Pedersen, 2013, s. 22). Med en oppvekst hvor vold er en del av livet, vil barnet tilknytte seg andre på en ambivalent måte også i fremtiden. Da jeg stod og snakket med Nora, visste jeg ingenting om hennes bakgrunn og oppvekst. Under etterforskningen av anmeldelsen senere, hadde jeg imidlertid flere av familiemedlemmene hennes inne til avhør. Jeg forstod at oppveksten til Nora hadde vært preget av vold. Å erfare vold som barn er en risikofaktor for å oppleve vold som voksen (Sørbø, 2014, s. 223). Det ble raskt forståelig for meg at hennes virkelighet var såpass ulik fra min. Mens jeg har vokst opp med at vold ikke er greit, har Nora vokst opp med at det er en del av hverdagen. Jeg vokste opp i et trygt hjem på vestkanten, hvor vold, mishandling og omsorgssvikt var utenkelig. Tanken om at Nora kunne ha en annen oppfatning på grunn av sin livserfaring, var noe jeg utfra min bakgrunn ikke klarte å tenke godt nok over. Jeg klarte heller ikke å sette meg inn i dette under oppdraget. I etterkant har jeg forstått hvor ulike vi var, selv om vi stod der overfor hverandre og på overflaten så like ut, var vår fortid helt ulik.

I de fleste voldelige parforhold, er det en vekselvirkning mellom kjærlighet og vold. Hvis voldsutøveren etter en voldshendelse viser kjærlighet, kan det føre til at kvinnene oppfatter volden som et uttrykk for kjærlighet og tilgir volden (Lundgren, 2012, s. 34). I vekselvirkningen mellom vold og kjærlighet ligger det et håp om at volden skal slutte når mannen sier at det er siste gang. Voldsutsatte kvinner forteller ofte at de vil at volden, ikke forholdet, skal ta slutt (Lynum, 2014, s. 92). Nora fortalte i anmeldelsen om perioder der hun endret atferden sin for at ekskjæresten skulle utøve mindre, eller ingen vold. Disse endringene innebar å ikke ha kontakt med familie, gå ut, og alltid si ifra hvor hun var. I korte trekk var han avhengig av å ha kontroll på henne til enhver tid og at hun fulgte disse kravene slavisk, ellers måtte han ty til vold.

Grunnen til at kvinnene «ikke går» er som vist ovenfor basert på mange forskjellige faktorer. Mannen påvirker kvinnens tanker om seg selv, voldsutøveren og voldens årsak. Han får en psykisk makt over henne. Det er nesten ingen grenser for hva kvinnene opplever av psykisk vold. Den er komplisert og forvirrende når den presenteres som kjærlighet og omsorg, sammenlignet med den håndfaste og fysiske volden (Askeland et. Al, 2002, s. 70). Bindinger og hindringer som frykt, skyld, håp og kjærlighet skaper ambivalens hos kvinnene. Det gjør det vanskelig å tenke klart over hva som er det beste valget for dem, spesielt om man har

opplevd vold gjennom hele livet, slik som Nora. Selvfølelsen nedbrytes gjennom volden, frykten og skyldfølelsen mannen pålegger henne, og tiltro til egne handlingsvalg svekkes.

Å sette kunnskapen i system:

I politiets veileder om vold i nære relasjoner (Politidirektoratet, 2009), trekkes voldshjulet frem som en modell for å forstå den komplekse dynamikken i voldelige parforhold. Innholdet i modellen er hentet fra Statens forvaltningstjenestes utredning om vold begått av menn mot kvinner (NOU 2003:31, s. 56). Jeg har valgt å bruke voldshjulet for å få en bedre forståelse av hvor i denne prosessen Nora var da vi møtte henne. Det kan bidra til å gi meg forståelse for hvorfor hun ikke ønsket hjelp den gangen, men likevel anmeldte kjæresten for vold kun få måneder senere.

Voldshjulet deles inn i tre faser. Første fase kalles «spenningsoppbygging», og beskrives som tiden med hovedtyngde av de psykiske belastningene knyttet til volden. Kvinnen kan i denne fasen føle at hun «går på nåler» (*Politiets arbeid med vold i nære relasjoner*, 2009, s. 9). Hun går og venter på et fysisk voldsutbrudd. I noen tilfeller kan hun selv forsøke å utløse det, fordi ventingen er uutholdelig. Den andre fasen kalles «akutt eksplosjon». Denne fasen er når voldsutbruddet skjer. Dette kan for eksempel være i denne fasen at voldsutsatte tilkaller politiet, forsøker å forsvare seg eller beskytte seg mot overgrepet. Det er ofte i denne fasen voldsutsatte eller andre som er vitne til volden, kontakter politiet, som dermed kommer inn og håndterer den akutte situasjonen, oppretter anmeldelse og pågriper voldsutøveren. Videre kommer den tredje fasen som kalles «reparasjonsfasen». Det er i denne fasen kvinnen gjerne vil finne årsaker ved seg selv som begrunner og unnskylder mannens vold, se nærmere avsnittet «Hvorfor går hun ikke?» ovenfor. Voldsutøveren vil ofte komme krypende tilbake med lovnader om å bli bedre. For kvinnen kan denne fasen resultere i at hun trekker tilbake anmeldelsen, og bestemmer seg for å gi han en ny sjanse og forsones med han. Etter reparasjonsfasen vil kvinnen falle tilbake til spenningsoppbyggingsfasen og vente på at volden skal utøves enda en gang (*Politiets arbeid med vold i nære relasjoner*, 2009, s. 9).

Det fremstår for meg som ganske tydelig at Nora var i en reparasjonsfase da vi møtte henne. Hun ville oppheve besøksforbudet og levere inn voldsalarmen, for å vise tillit overfor ekskjæresten. Dersom hun var i en spenningsoppbyggingsfase, eller akutt eksplosjon, ville jeg

forestilt meg en annen atmosfære som i større grad var preget av usikkerhet og frykt da vi kom på døren. Det kan tenkes at Nora på dette tidspunktet ønsket å bevise overfor ekstkjæresten at hun var trofast mot han og hadde tiltro til at forholdet kom til å bli bedre denne gangen. Ut ifra at Nora senere anmeldte ham for vold, er det mye som tilsier at hun gikk inn i en spenningsoppbyggingsfase i perioden etter vi hadde vært på døren. Deretter førte en akutt eksplosjonsfase til at Nora senere anmeldte han. Skader på kroppen hennes bekreftet at hun var utsatt for vold i forkant av anmeldelsen.

Jeg kan ikke vite om hun snakket sant da hun sa hun ville reparere forholdet, men ved å se og få kunnskap om Nora og kjærestens historikk, så ser jeg likheter i forholdet deres og voldshjulets faser. I avhør fortalte Nora om hvordan tiden de hadde hatt sammen hadde vært. Da kom det frem indikasjoner som passer overens med at forholdet bestod av både spenningsfase, akutt eksplosjon og reparasjonsfase.

Bruk av voldshjulet som en oversikt over voldens faser, gjør at jeg lettere kan finne forklaringer på den kaotiske situasjonen som kvinnene lever i. Det jeg synes er gjennomgående, er at kvinnene virker å få en fiktiv følelse av kontroll i de ulike fasene. Ved å tro de kan kontrollere når volden skal starte og om de skal gi forholdet en ny sjanse, fremstår det for meg som at kvinnene opplever en slags kontroll i kaoset. Likevel vil det alltid være mannen som rent faktisk kontrollerer situasjonen.

Det politiet kan bistå med for å forsøke å få kvinnen til å se en trygghet i å gå ut, er å vise hva som kan være veien videre dersom kvinnene bestemmer seg. Det kan være krevende fordi det er vanskelig for politiet å love et utfall vi ikke har kontroll over. Ved å informere kvinnene om krisesentertilbud, og informere om de mulighetene kvinnene har til å få voldsalarm, skjult adresse eller ilegge voldsutøveren besøksforbud, kan vi bidra til å skape trygghet basert på informasjon vi gir. Uten å gå detaljert inn i tiltakene i denne oppgaven, vil jeg tro at jeg ved å fortelle kvinnene om disse og hva de innebærer, skape tillit.

Det sentrale for hvordan voldssirkelen fungerer, er at det er en gjentakende prosess som normaliseres for mannen og kvinnen. Det innebærer at de fortsetter å handle i samsvar med mønstrene i disse prosessene om og om igjen. Fra spenningsoppbyggingsfasen, til akutt eksplosjonsfasen til reparasjonsfasen, og så tilbake i spenningsoppbyggingsfasen. Den største risikoen er at kvinnen etterhvert adopterer mannens virkelighetsforståelse. Kvinnens grenser

forsvinner og volden blir dermed en del av hverdagen. Når mannen stadig sier at volden er et uttrykk for at han elsker henne, eller skyldes hennes handlinger og hun begynner å tenke dette selv, gjør hun mannens virkelighetsforståelse til sin egen. Volden blir en del av hverdagen og normalen for kvinnene (Pedersen, 2013, s. 59). Kvinnens grenser viskes ut, herunder grensen for hva hun kan tåle av vold.

Kvinner i voldelige parforhold kan være dyktige til å skjule mishandling for familie og venner (Pettersen, 1997, s. 94). Det kan også være at kvinnene avstår fra kontakt med dem fordi voldsutøveren for eksempel blir sjalu når hun ønsker å besøke familie og venner. Den voldsutsattes følelse av skam og utenforskap bidrar også til å forklare at hun avstår fra å ta kontakt og avviser venner og familie (Pedersen, 2013, s. 23). Søsteren til Nora fortalte i avhør om at hun hadde lite kontakt med Nora, fordi Nora isolerte seg. Dette kan gjøre steget ut av forholdet vanskelig. Hun føler at hun står alene og at det bare er voldsutøveren hun kan få forståelse fra.

Proessen med å skrive oppgaven:

Jeg bestemte meg tidlig for å skrive om vold i nære relasjoner. Møtet med Nora satt spor i meg fordi jeg opplevde at jeg sviktet i rollen som politi overfor henne. Samtidig visste jeg ikke hva jeg skulle gjort annerledes. Under oppdraget var det uklart for meg hvorfor det endte slik det gjorde. Det var uklart for meg hvorfor Nora valgte å ikke ta i mot min hjelp.

Ved å bruke et sosialkonstruktivistisk perspektiv på møtet mellom meg og Nora, har jeg sett hvordan våre ulike virkeligheter møttes. Berger og Luckmann (1966) presenterer sosialkonstruktivismen som et perspektiv i sosiologi og andre samfunnsfag, hvor man forstår menneskets virkelighetsforståelse som noe som hele tiden formes gjennom interaksjon med andre. Nora hadde en virkelighetsoppfatning der vold var en del av livet hennes. Denne virkelighetsoppfatningen var skapt gjennom kontinuerlig vold i oppveksten og nå i parforholdet. Livet uten vold var ikke noe Nora kjente til. På samme måte var et liv med vold utenkelig for meg. Jeg forstod Noras virkelighet gjennom min virkelighetsforståelse, som innebærer nulltoleranse for vold og dermed en klar oppfatning om hva som er best for Nora. Vi forstod dermed situasjonen forskjellig ut ifra våre ulike perspektiver og oppfatninger. Å forvente at Nora skulle forstå mitt syn på hennes situasjon, blir i dette perspektivet feil. Jeg

må respektere at hun, grunnet sine erfaringer, lever i en annen virkelighet enn meg. Det ble i situasjonen lite fruktbart å tillegge henne min virkelighetsoppfatning.

Det sosialkonstruktivistiske perspektivet bryter med oppfatningen jeg hadde under oppdraget om at Nora på bakgrunn av hvordan hun responderte på meg, ikke ønsket hjelp. Forforståelsen min medførte, slik jeg ser det, at jeg ikke forstod det sammensatte problemkomplekset Nora stod overfor da vi kom på døren. Basert på en hermeneutisk metode må jeg ut ifra den forforståelsen jeg hadde i møtet med Nora, dele opp de ulike aspektene ved situasjonen. At hun hadde voldsalarm og besøksforbud tydet på at hun tidligere hadde vært i fare. At hun selv inviterte inn kjæresten kan være basert på både frykt, skyldfølelse og kjærlighet. At hun sa det var rolig og ønsket oss vekk, kan ha handlet om skamfølelse og håp om en bedre fremtid. Jeg må fortolke delene av situasjonen som presentert i oppgaven, for å kunne se den komplekse helheten av Noras dilemma. Når jeg har fått økt kunnskap om de ulike faktorene som påvirket Noras handlingsvalg, virker denne nye kunnskapen tilbake på forforståelsen jeg hadde og jeg ser at det var mange ting jeg ikke tenkte over under oppdraget som faktisk var gjeldende. Denne vekselvirkningen betegnes som den hermeneutiske sirkel (Dalland, 2017, s. 46).

Forforståelsen min var et forenklet bilde av Noras livssituasjon. Jeg hadde ingen kunnskap om hennes bakgrunn. Fremfor meg så jeg en kvinne som liknet meg selv i alder og utseende. Denne sammenligningen gjorde meg forutinntatt om at vi var to likesinnede kvinner med like holdninger og verdier. Da jeg senere møtte Nora mens jeg jobbet med anmeldelsen hennes, fikk jeg omfattende informasjon om hva hun hadde vært igjennom i løpet av livet. Jeg forstod hvor ulike forutsetninger vi hadde, og at jeg hadde forhåndsdomt Nora i vårt første møte.

I oppdraget hadde vi to ulike roller. Jeg som politistudent og Nora som voldsutsatt. Vi møttes i hennes hjem. Hun som privatperson, og jeg i en profesjonell rolle. Vi betraktet hverandre fra to vidt forskjellige posisjoner og derav virkeligheter. Hun så meg med en antakelse basert på hennes tidligere opplevelser med politiet. Jeg så på hennes situasjon som et mulig straffbart forhold jeg måtte komme til bunns i. Ved å senere få bedre innsikt i Noras liv, og ved å finne teori knyttet til oppgaveskrivingen, har jeg utviklet en ny innsikt når det gjelder vold i nære relasjoner. Å skaffe seg en mer kunnskap og mening om en opplevelse slik jeg har gjort i denne oppgaven, er en hermeneutisk metode (Dalland, 2017, s 45). Jeg forstår bedre hvordan volden kan påvirke tanker og handlinger hos de voldsutsatte og har erfart gjennom oppdraget

og tiden etter, hvilken kompleks situasjon kvinnene står i. Jeg har forstått hvordan frykt og kjærlighet skaper ambivalens hos kvinnene, som medfører at de kan finne på å trekke anmeldelser. Kvinnene utvikler usikkerhet i egne handlingsvalg fordi mange av dem står alene i situasjonen uten noen rundt som verken forstår eller støtter valget om å bli hos en voldsutøver. Den isolasjonen dette medfører, gjør det vanskelig å komme seg ut av volden. Uten voldsutøveren, hvem har kvinnene da igjen?

Avslutning:

Jeg har i oppgaven valgt å diskutere og presentere kommunikasjonsutfordringer mellom meg i politirollen og Nora som voldsutsatt kvinne. Vinklingen jeg har brukt, legger vekt på hvordan dette møtet var preget av psykologiske faktorer hos Nora. Jeg har brukt voldshjulet som et system å sette dette inn i.

Frykten voldsutsatte kvinner står overfor i slike forhold, og den samtidige lojaliteten og kjærligheten de har til voldsutøveren, viser det sammensatte og utfordrende tankespillet disse kvinnene kan ha. Det at jeg nå har fått økt kunnskap rundt dette, gjør at jeg kan bli bedre til å gjenkjenne egen forutinntatthet, i en situasjon der jeg oppfatter det som at den voldsutsatte ikke vil ha min hjelp. Deres oppførsel kan være uttrykk for noe helt annet. Å sette forholdet inn i et system med faser gjør det enklere å forstå hvordan handlingsmønsteret til voldsutøveren kan påvirke kvinner i samme situasjon som Nora.

Voldshjulet gir ingen fasit på hvordan forholdet mellom kvinnene og voldsutøveren faktisk utspiller seg. Volden, utøverne og kvinnene man møter i ulike oppdrag, er alle unike. Ved å stille spørsmål på en måte som kan gi meg informasjon om hvilken fase i voldshjulet kvinnene er i, kan jeg tilpasse tilnærmingen min i kontaktetablering til disse kvinnene i fremtidige oppdrag. Å samtidig vise forståelse for den ambivalensen de opplever kan bidra til å opparbeide trygghet og tillit. Om kvinnene vil ta i mot hjelpen der og da er fortsatt ikke sikkert, men håpet om at de er mer tilbøyelige til å kontakte politiet senere, vil likevel være en viktig del av min rolle og oppgave som politi.

Jeg har gjennom de erfaringene jeg gjorde i praksisperioden og gjennom å skrive oppgaven, forstått at jeg som politi har mye makt. Samtidig har denne makten sine begrensninger i situasjoner der oppdraget innebærer familievold.

I reparasjonsfasen ønsket ikke Nora noen innblanding fra meg som politikvinne. Med den kunnskapen jeg nå har fått ville jeg forsøkt å legge bort den tradisjonelle politirollen. Jeg ville i stedet forsøkt å støtte henne i ønsket om å få til et godt liv, men også understreket at om det skulle være noe måtte hun bare ringe oss. Da ville jeg kanskje oppnådd at hun fikk mer tillit til politiet. Det er også en av våre oppgaver.

Kunnskapen jeg har fått gjennom oppgaveskrivingen har gitt meg økt forståelse for at hennes virkelighet var annerledes enn min. Det er videre viktig at jeg er ydmyk og skaffer meg kunnskap for å utvikle meg i den ansvarsfulle rollen det er å være politi. Det gjør man ved å reflektere over hva som skjedde og hvorfor det skjedde i etterkant av hendelsen, slik jeg har gjort i denne oppgaven.

Referanseliste:

- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter* (Doktorgradavhandling). Det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo, Oslo.
- Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, T., Aas, G. (2017). *Mishandlingsbestemmelsen - en evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner jf. Strl. §219 (§282/283)*. Oslo: Polithøgskolen Oslo.
- Askeland, I., Strand, A., Sætre, I. (2012) Voldsutsatte kvinners erfaringer – et bidrag til arbeid med menn som utøver vold. I M. Råkil (red.), *Menns vold mot kvinner* (s. 64-80). Oslo: Universitetsforlaget.
- Berger, P., Luckmann, T. (1966). *Den samfunnsvitenskapelige virkelighet*. Bergen: John Grieg AS.
- Breakwell, G. M. (1989). *Facing physical violence (Problems in practice)*. London, U.K.: Routledge.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eggebø, H. (2007). «Offeromgrepet – til last eller gagn? Undersøkelse av offeromgrepet med utgangspunkt i institusjonell etnografi» (Masteravhandling. Universitet i Oslo). Hentet fra:<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15675/Offeromgrepet.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Grøvdal, I. (2012), *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet* (Doktoravhandling). Universitet i Oslo, Oslo.
- Holmberg, C., Smirthwaite, G., Nilsson, A. (2005). *Mäns våld mot missbrukande kvinnor – ett kvinnofridsbrott bland andra* (Rapport 8). Stockholm: Mobilisering mot narkotika.
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014). *Et liv uten vold – handlingsplan for vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

Kirkwood, C., (1993). *Leaving abusive partners*. England: SAGE Publications.

Krisesentersekretariatet. (2018, 7. juni). Krisesenterstatistikk 2017. Hentet fra:
<http://www.krisesenter.com/krisesenterstatistikk-2017/>

Lundberg, M. (2001). *Vilja med förhinder -Polisers samtal om kvinnomisshandel*. Stockholm: Bruno Östlings Bokförlag Symposion.

Lundgren, E. (2012). *Våldets normaliseringsprocess, och andra våldsförståelser*. Växjö: ROKS.

Lynum, C. (2014). Psykisk vold – den usynlige volden. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (S. 91-104). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Pedersen, D. S. (2013). *Kjærligheden og den destruktive dans*. København: Inblik forlag.

Pettersen, B. (1997). *I privatlivets vold – møtet med mishandlede kvinner*. Oslo: Aschehoug & Co.

Politiets arbeid med vold i nære relasjoner: en veiledning fra Politidirektoratet. (2009). Oslo: Politidirektoratet.

Sørbø, M. F. (2014). Helsekonsekvenser av vold mot kvinner. I K. Narud (red.), *Vold mot kvinner* (s. 211-227). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

NOU 2003:31. (2003). *Retten til et liv uten vold*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/63e114ce782044d5b472546dfd102c35/no/pdfs/nou200320030031000dddpdfs.pdf>

Selvvalgt pensum:

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter* (Doktorgradavhandling). Det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo, Oslo. (s. 110 – 212). 102 sider.

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (s. 39 - 132). 93 sider.

Askeland, I., Strand, A., Sætre, I. (2012) Voldsutsatte kvinners erfaringer – et bidrag til arbeid med menn som utøver vold. I M. Råkil (red.), *Menns vold mot kvinner* (s. 64-80). Oslo: Universitetsforlaget. (s. 64-84) 20 sider.

Berger, P., Luckmann, T. (1966). *Den samfunnsvitenskapelige virkelighet*. Bergen: John Grieg AS. (s. 13 – 18, s. 40 – 53). 18 sider.

Grøvdal, I. (2012), *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet* (Doktoravhandling). Universitet i Oslo, Oslo. (135 – 187). 52 sider.

Isdal, P. (2018). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS. (s. 35 – 67, s. 191 – 218). 59 sider.

Politiets arbeid med vold i nære relasjoner: en veiledning fra Politidirektoratet. (2009). Oslo: Politidirektoratet. (s. 2 – 12). 10 sider.

Antall sider selvvalgt pensum: 354 sider.